

Commentaren op het 'Yerodia-arrest'

Rechters Den Haag spraken zich alleen uit over immuniteit. „Aanklacht tegen Pinochet niet meer mogelijk“, *De Standaard*, 15/02/2002, Van onze redacteur Manu Tassier

BRUSSEL -- Het arrest van het Internationaal Gerechtshof in Den Haag overstijgt de zaak-Yerodia. Volgens advocaat Michaël Verhaeghe brengt het oordeel zelfs de klacht tegen de gewezen Chileense dictator Augusto Pinochet in gevaar.

Het oordeel zal in het internationale recht nog de nodige inkt doen vloeien. Het Hof, een permanent tribunaal van de Verenigde Naties dat geschillen tussen staten regelt, had zich ook niet ten gronde kunnen uitspreken. België had aangevoerd dat er geen voorwerp van dispuut met Congo meer bestaat omdat Yerodia geen minister van Buitenlandse Zaken meer is, maar het Hof verwierp de Belgische argumenten. Ook was het feit dat Yerodia nu een privé-persoon is voor de rechters geen reden om het arrestatiebevel niet te laten intrekken.

De rechters hebben zich dus wel alleen uitgesproken over de kwestie van de immuniteit van ministers van Buitenlandse Zaken en bepaald dat die immuniteit in de betrekkingen tussen staten absoluut is. Jan Wouters, hoogleraar internationaal recht aan de KU Leuven, is niet verwonderd over deze beslissing. „Dit is een gevestigde regel in het internationaal recht“, zegt hij. Wouters meent wel dat het gerecht een dossier tegen iemand die deze immuniteit geniet wel ontvankelijk kan verklaren, maar onderzoeksdaden zijn niet mogelijk.

Advocaat Michaël Verhaeghe, die de Libanese Palestijnen vertegenwoordigt die klacht hebben ingediend tegen de Israëliische premier Ariel Sharon, merkt op dat volgens het arrest niet alle ministers immuniteit kunnen invoeren. Het arrest zegt inderdaad: „Een minister van Buitenlandse Zaken, ..., neemt een zodanige positie in dat hij of zij, zoals het staatshoofd of de regeringsleider, volgens de internationale wet erkend wordt als vertegenwoordiger van de staat alleen door zijn of haar ambt.“

Het Hof benadrukt wel dat immuniteit niet wil zeggen straffeloosheid en somt een aantal gevallen op waar de immuniteit vervalt van de minister van Buitenlandse Zaken (en bij uitbreiding van de regeringsleider of het staatshoofd):

- als ze in eigen land berecht worden;
- als de staat die ze vertegenwoordigen de immuniteit laat vallen;
- als de minister niet meer in functie is. Een andere staat mag dan een voormalige minister van Buitenlandse Zaken vervolgen voor „daden begaan voor of na zijn ambtsperiode, of voor daden begaan tijdens de ambtsperiode als privé-persoon“;
- als de minister wordt vervolgd door internationale gerechtshoven die hiervoor de bevoegdheid hebben, bij voorbeeld het Joegoslavië-tribunaal.

Volgens advocaat Verhaeghe maakt het oordeel wel een klacht in België tegen ex-dicator Pinochet -- een klacht die minister van Buitenlandse Zaken Louis Michel zo actief steunde -- onmogelijk. Pinochet zou volgens de tekst immuniteit blijven genieten voor daden die hij in functie zou gepleegd hebben en zou daarvoor door een andere staat niet vervolgd kunnen worden. Jan Wouters is voorzichtiger, maar meent ook dat het arrest inzake de „daden begaan voor of na de ambtsperiode, of tijdens de ambtsperiode als privé-persoon“ lacunes vertoont: het Hof spreekt niet over „daden gepleegd in een officiële hoedanigheid die misdadig kunnen zijn“, zegt hij.

Advocaat Verhaeghe vindt het in het algemeen positief dat het Hof de juridische discussie niet uit de weg is gegaan, maar is wel teleurgesteld in het resultaat: „het is een stap terug“. Voor de zaak-Sharon acht hij het arrest eigenlijk niet van groot belang. Het onderzoek tegen andere mogelijke verantwoordelijken voor de slachtpartijen in Sabra en Shatila, zoals de Israëliische generaal Amos Yaron, kan bijvoorbeeld voortgezet worden en tegen Sharon kunnen onderzoeksdaden gesteld worden als hij geen eerste minister meer is.

Het arrest zal in juridische milieus in ieder geval met aandacht gelezen worden -- onder meer door de magistraten van de Kamer van Inbeschuldigingstelling, die zich op 6 maart moeten uitspreken over de ontvankelijkheid van de zaak-Sharon.

ANALYSE. Arrest Den Haag opdoffer voor genocidewet. Onderzoeksdaden tegen Saddam Hoessein of Ariel Sharon worden onmogelijk, *De Standaard*, 15/02/2002, Van onze redacteur Manu Tassier

BRUSSEL -- Het arrest van het Internationaal Gerechtshof in Den Haag in de zaak-Yerodia slaat de bodem weg onder een van de kernpunten van de genocidewet: het principe dat een verdachte van zware misdaden tegen het humanitair recht geen enkele vorm van immuniteit geniet. Klachten tegen bijvoorbeeld de Israëliische premier Ariel Sharon worden hierdoor wel niet onmogelijk, maar onderzoeksdaden zijn wel uitgesloten zolang hij in functie is.

Het Hof bepaalde dat een aanhoudingsbevel dat een onderzoeksrechter in april 2000 had uitgevaardigd tegen de toenmalige Congolese minister van Buitenlandse Zaken, Yerodia Ndombasi, indruist tegen het internationaal recht, omdat het de immuniteit en de onschendbaarheid van de minister niet eerbiedigde. Het arrestatiebevel moet daarom worden ingetrokken.

Het aanhoudingsbevel tegen Yerodia was mogelijk door de zogenaamde genocidewet, goedgekeurd in 1993 en aangepast in 1999. Die geeft de Belgische rechtbanken de universele rechtsmacht om verdachten van oorlogsmisdaden, genocide en misdaden tegen de menselijkheid te vervolgen, los van de plaats waar de misdaad gepleegd werd of de nationaliteit van de daders. Voor een klacht is ook geen band met België nodig. De wet bepaalt ook dat een verdachte geen enkele vorm van immuniteit kan invoeren.

Het aanhoudingsbevel tegen Yerodia was een gevolg van een klacht wegens genocide die een aantal Congolezen eind 1998 hadden ingediend. Yerodia zou in augustus 1998 -- voor hij minister was -- de Congolezen opgehitst hebben om Tutsi's te doden.

Congo vond dat zijn soevereiniteit geschonden was omdat zijn minister van Buitenlandse Zaken door het aanhoudingsbevel niet meer kon functioneren. Het diende in oktober 2000 klacht in bij het Internationaal Gerechtshof.

De uitspraak overstijgt in ieder geval het particuliere belang van de zaak-Yerodia. Het Hof heeft wel alleen een oordeel geveld over de kwestie van de immuniteit. Over de universele bevoegdheid die de genocidewet zich aanmeet -- er is voor een klacht geen aanknopingspunt met België nodig -- spreekt het Hof zich niet uit.

Het Hof bepaalde dat volgens het internationale recht een minister van Buitenlandse Zaken niet naar behoren kan functioneren als hij niet kan genieten van absolute immuniteit tegen juridische vervolging en onschendbaarheid. Het arrest zegt impliciet ook dat staatshoofden en regeringsleiders dezelfde immuniteit moeten genieten, ook als ze verdacht worden van zware misdaden tegen het humanitair recht. Immuniteit wil wel niet zeggen straffeloosheid. Het Hof somt een aantal gevallen op waar de immuniteit niet geldt, bijvoorbeeld voor internationale gerechtshoven als het Joegoslavië-tribunaal.

Maar in betrekkingen tussen staten onderling geldt wel de absolute immuniteit. De Belgische genocidewet zal dus moeten worden aangepast. Voor de zaken die al lopen, heeft het arrest uiteraard ook gevolgen. Onderzoeksdaden tegen staatshoofden als de Iraakse president Saddam Hoessein of regeringsleiders als Sharon worden onmogelijk, zegt Jan Wouters, hoogleraar internationaal recht aan de KU Leuven. Voor hem is het arrest niet de doodsteek voor de zaak-Sharon; als Sharon geen premier meer is, kunnen weer onderzoeksdaden gesteld worden.

GLOBE. Genocidewet. Sharon en Yerodia één strijd?, *De Standaard*, 13/02/2002, Manu Tassier

De Belgische politieke en gerechtelijke wereld kijkt morgen met spanning richting Den Haag. Niet wegens het proces tegen Slobodan Milosevic, maar om een ander heet hangijzer in de internationale rechtspraak: het Internationaal Gerechtshof spreekt zich uit over de klacht van Congo tegen België in de zaak-Yerodia.

Het oordeel kan van kapitaal belang zijn voor de zaken die in ons land lopen in het kader van de genocidewet -- en voor het internationaal recht in het algemeen.

In april 2000 vaardigde onderzoeksrechter Damien Vandermeersch een aanhoudingsbevel uit tegen de toenmalige Congolese minister van Buitenlandse Zaken, Yerodia Ndongbasi. Dit was het gevolg van een klacht wegens genocide die enkele Congolezen en Belgen van Congolese afkomst eind 1998 hadden ingediend. Yerodia zou bij het begin van de Rwandese aanval in augustus 1998 de Congolezen hebben opgeroepen Tutsi's te doden.

Dat de klacht in ons land aanhangig werd gemaakt, is een gevolg van de „wet betreffende de bestraffing van ernstige schendingen van het internationaal humanitair recht“, die werd goedgekeurd in 1993 en aangepast in 1999.

Die geeft Belgische rechtbanken de bevoegdheid om oorlogsmisdaden, genocide en misdaden tegen de menselijkheid te bestraffen. De rechtbanken kregen een universele rechtsmacht, los van de plaats waar de misdaden gepleegd zijn of de nationaliteit van de daders. Er hoeft ook geen band met België te zijn om klacht in te dienen.

Congo trok op 17 oktober 2000 naar het Internationaal Gerechtshof met de vraag het arrestatiebevel op te heffen. De advocaten van Kinshasa argumenteerden onder meer dat ons land de soevereiniteit van Congo aantastte en de internationale rechtsregels inzake de onschendbaarheid van ministers in functie schond.

Anderhalf jaar later doet het Hof uitspraak. En dat is bijna „spectaculair snel“, zegt Jan Wouters, hoogleraar internationaal recht aan de KU Leuven. Hij wijt dit aan het feit dat beide partijen vlot met het Hof hebben meegewerkt. Maar ook het Hof zelf was zich volgens hem bewust van het belang van de zaak.

Uit het verloop van de debatten blijkt volgens de juristen van het ministerie van Buitenlandse Zaken dat het Hof zich op de kwesties van de immuniteit zal concentreren. Van andere kwesties, zoals de universele bevoegdheid van de Belgische rechtbanken, maakte Congo tijdens de debatten immers geen punt meer.

Volgens de Belgische genocidewet genieten verdachten geen immuniteit, ook niet als ze minister of staatshoofd zijn. Gaat ons land daarmee in tegen de praktijk van de internationale rechtsregels? „Volgens de klassieke stelling in het internationaal recht heerst tussen soevereine staten gelijkheid van rechtsmacht. Mag ons land dan eenzijdig jegens een minister in functie een internationaal aanhoudingsbevel uitvaardigen, zonder rekening te houden met de immuniteit van de minister?“, zegt Wouters.

De kwestie van de immuniteit is in ieder geval actueel -- ook buiten België en Congo zal het oordeel erg veel interesse genieten. Met zijn progressieve genocidewet is België een soort laboratorium voor het internationaal recht, dat ook een „globalisering“ doormaakt. Als het Hof oordeelt dat ons land de rechtsregels inzake immuniteit schendt, dan moeten andere individuele landen er niet aan denken om gelijkaardige wetten goed te keuren.

Concreet zou dit ook betekenen dat aanklachten in België als die tegen de Israëliëse premier Ariel Sharon opgeschort moeten worden. Het is geen toeval dat de kamer van inbeschuldigingstelling pas op 6 maart zal oordelen of de klacht tegen Sharon ontvankelijk is. Een van de argumenten van Israël tegen de Belgische procedure is net de kwestie van soevereiniteit en onschendbaarheid.